

Ur antologin *De nya revolutionärerna*, utgiven 1969 på svenska av Aldus Aktuell

Tony Cliff

Kampen i Mellanöstern

1. Imperialismen

Det man först och främst kommer att tänka på, när talet faller på imperialismens yttringar i Mellersta Östern, är oljan. Oljan ger fantastiska profiter. Den fasta kapitalinvestering som krävs för att utvinna en tunna råolja om dagen är i Mellersta Östern 190 dollar, mot 730 dollar i Venezuela och 1 500 i Förenta staterna.¹ Kostnaderna för att producera en tunna råolja ligger i Mellersta Östern vid bara femton cent, mot 1:63 dollar i Förenta staterna.² Och de åtta stora oljebolag som kontrollerar världens olja bestämmer priset på världsmarknaden efter produktionskostnaderna vid Mexikanska bukten. Så Mellersta Östern är rena guldgruvan. Vinsterna på oljan därifrån uppgick, enligt de officiella siffrorna (som givetvis är tilltagna i underkant), under perioden 1948-60 till i genomsnitt 67 procent om året på det investerade kapitalet, mot 21 procent i Venezuela och 10,8 i Förenta staterna.³

Om vår diskussion hade gällt Mellersta österns olja före andra världskriget, skulle vi i första hand ha måst tala om en brittisk oljeimperialism. På den tiden kontrollerade Storbritannien 100 procent av den iranska oljan och 47,5 procent av oljan från Irak;

de amerikanska intressena hade bara 23,75 procent av Iraks olja (samma som de franska). Men sedan dess har läget undergått en radikal förändring. År 1959 steg USA:s andel till 50 procent av all olja från Mellersta Östern, medan Storbritanniens sjönk till 18 procent (Frankrike hade fem procent, Nederländerna tre procent och övriga, lokala arabiska regeringar medräknade, 24 procent). Numera är oljeimperialismen i realiteten lika med den amerikanska imperialismen.

Oljan kan knappast sägas ha haft någon positiv inverkan på utvecklingen i länderna här. I stället har den felinriktning av deras ekonomiska, sociala och politiska utveckling som orsakas av feodalismen och kapitalismen bara förstärkts ännu mer. Den sysselsättning oljeindustrin ger är mycket obetydlig; i Iran är bara en procent av landets arbetstagare sysselsatta inom oljeindustrin, i Irak är siffran en procent, i Saudiarabien två procent, i Kuwait 19 procent och i Aden sex procent.⁴ Sammanlagt sysselsätter hela samlade oljeindustrin över hela Mellersta Östern färre människor än den egyptiska textilindustrin ensam.

De rikaste oljetillgångarna finns i de stater som har de allra mest föråldrade regimerna. Den imperialistiska gränsdragningen i Mellersta östern – och samtliga gränser de olika arabstaterna emellan har helt enkelt påtvingats dem av imperialisterna – drog upp murar och barriärer mellan de stora befolkningscentra, som också är de i särklass socialt och politiskt mest avancerade områdena, och de stora naturtillgångarna i den arabiska regionen.

2. Zionismen

Det var en serie mänskliga tragedier som förde judarna till Palestina: pogromer i tsartidens Ryssland, förföljelser i Östeuropa och nazismens vanvettiga massaker. De kom till ett Paletina som redan var befolkat av araberna. Och oavsett vilka orsaker som förde judarna dit, var det oundvikligt att det kom till en oavbrutet allt hårdare konflikt mellan de zionistiska nybyggarna och araberna.

¹ C. Issawi och M. Yeganeh, *The Economics of Middle Eastern Oil* (1962), s. 53.

² Ibid., s. 54.

³ Ibid., s. 112.

⁴ Ibid; s. 152.

De arabiska bönderna med sin ytterligt låga levnadsstandard, som därtill hela tiden led av öppen eller dold arbetslöshet, erbjöd sitt arbete och sina produkter för en mycket billig penning. Hur skulle en europeisk arbetare under sådana omständigheter alls kunna finna arbete? Den enda lösning man kunde komma på var att förbjuda de judiska arbetsgivarna att alls anställa någon arabisk arbetskraft. I Tel-Aviv, som när staten Israel grundades hade närmare 300 000 invånare, fanns det inte en enda – jag upprepar inte en enda – arabisk arbetare, och inte någon arab i övrigt heller. År 1944 spreds vid ett tillfälle ett rykte om att ett par arabiska arbetare skulle vara anställda i köksavdelningen på ett café i Tel-Aviv. Resultatet: en folkmassa på tusentals människor slog ut alla caféets fönster och förstörde hela inredningen. Eftersom de arabiska bönderna, fattiga som de var, var fullt villiga att sälja sina produkter långt under de priser som begärdes av de judiska jordbrukarna, hindrade zionisterna helt enkelt fellaherna att sälja sina produkter på de judiska salutorgen. Om en fellah driven av hunger tog risken att bryta mot denna bojkott, blev han misshandlad och fick sina varor förstörda. Alla medlemmar av den zionistiska fackföreningsrörelsen – *Histadruth* – måste betala två speciella tvångsavgifter: 1) – ”För judiskt arbete” – pengar som gick till att organisera strejkvakter etc. mot anställandet av arabiska arbetare, och 2) ”För judiska varor” – där pengarna användes till en bojkott mot alla arabiska produkter.

Inte ett enda zionistiskt parti – inte ens den allra extremaste ”vänstern” i hashomer hatzair, numera mapam – vände sig mot bojkotten mot arabiska arbetare i judiska fabriker på judiska byggplatser och i judiska fruktträdgårdar. Ingen vägrade att betala de där båda avgifterna till Histadruth. I hela kibbutzrörelsen fanns det inte en enda arab (sedan staten Israel upprättats har läget på denna punkt dock undergått en radikal förändring: nu finns det en arabisk medlem i kibbutzen En-Dor!). Inte ett enda arabiskt barn fick tillträde till någon judisk skola eller barnträdgård.

Denna bojkott mot araberna ingick som en integrerande del i zionismen; den förutan skulle ingen europeisk arbetare eller bonde ha kunnat överleva ekonomiskt. I konfrontationen med den lokala arabiska befolkningen måste zionismen försöka tjäna den härskande imperialistiska makten. Den vägledande principen för den zionistiska diplomatin har *alltid* varit att liera sig med den världsmakt som råkat ha inflytande över Palestina. Herzl, den politiska zionismens grundare, flirtade huvudsakligen med den turkiske sultanen och tyske kejsaren. Efter första världskriget orienterade sig zionismen i riktning mot den brittiska imperialismen. Efter andra världskriget överförde den i stället sin tillgivenhet till den amerikanska imperialismen.

Det var ingen tillfällighet att *haganah* – zionismens viktigaste militära organisation på 1920-talet och i än mera utpräglad grad på 30-talet – samarbetade intimt med den brittiska ockupationsarmén och polisen. Så till exempel upprättade man våren 1936 en kår av hjälppoliser. Genom att använda sig av denna kår kunde en stor och betydelsefull del av *haganah* och också en del medlemmar av *etzel* (den andra zionistiska militärorganisationen) förvandlas till en lagligen tillåten väpnad styrka. Våren 1939 var denna styrka uppe i cirka 21 000 man. Givetvis släpptes inte en enda arab in i denna kår. Moshe Dayan var en av de ledande männen i hjälpkåren, som energiskt ägnade sig åt att terrorisera arabiska byar, ordna med summariska avrättningar av ”misstänkta personer” och jämna bondstugor och hela byar med marken. Något år senare enrullerades femtiotusen zionister i brittiska armén. Den nuvarande israeliska armén är en naturlig fortsättning på den gamla brittiskkontrollerade hjälppolisåren.

Inte ens ”vänsterorganisationen” hashomer hatzair brydde sig vid denna tid om att dölja sambandet mellan den zionistiska kolonisationen och den zionistiska militarismen. En av dess talesmän, Epstein, förklarade vid en vapenrättegång den 28 juni 1944:

Ni som kommer från England måste ju kunna inse och uppskatta de svårigheter och faror som alltid åtföljer utvecklings- och kolonisationsföretag i efterblivna länder. Genom mänsklighetens hela

historia har det aldrig hänt att ett kolonisationsföretag har kunnat genomföras utan att mötas av hat från infödingarnas sida. Det tar år, ibland generationer, innan dessa människor äntligen lär sig uppskatta och förstå de välsignelser ett sådant företag innebär också för deras egen framtid. Men brittiska folket ryggade inte tillbaka inför uppgiften att utveckla dessa efterblivna länder, eftersom ni var medvetna om att ni därmed fullgjorde en historisk och mänsklig uppgift. Ni offrade era bästa söner på framåtskridandets altare.

Är Israel ett kolonialland? De drag som karakteriserar ett kolonialland är följande: 1) Det är ett efterblivet land, vars ekonomiska utveckling hindras och hämmas av utländska imperialister, samtidigt som det utnyttjas in på bara benen av samma imperialism. 2) Det behöver en jordbruksreform som överför marken i dess brukares ägo. 3) Det behöver frigöra sig från de konstgjorda gränser som påtvingats det av imperialismen och dess feodala förflutna, för att kunna skapa en fri och enad nationell stat.

Israels näringsliv är ingalunda efterblivet och utsuget av den västerländska imperialismen; tvärtom får det mycket starkt stöd av kapitalismen i väst. Man behöver ju bara tänka på de hundratals miljoner mark som Västtyskland har betalat i skadestånd. Det där skadeståndet är ingalunda en följd av att Bonn kände någon speciell ånger och förkrosselse över de nazistiska brotten mot judarna; när allt kommer omkring mördade ju nazisterna också tjugo miljoner ryssar. Det var Washington som bestämde att Bonn skulle betala Israel. Allt som allt fick Israel mellan 1949 och 1964 in närmare sex miljarder dollar i form av tyska skadestånd, ekonomisk hjälp från amerikanska regeringen och bidrag från judar i Förenta staterna och på andra håll.⁵ Det innebär en penningssumma på cirka 3 000 dollar per invånare i staten Israel, mer än 15 000 kronor per man! Det är en rent fantastisk summa – till och med när Brittiska imperiet stod på sin höjdpunkt uppgick nettovinsten på investeringarna i imperiet aldrig till över 150 kronor per invånare och år! Till och med under ett år av ekonomisk depression och med nästan ingen invandring alls (1966) nådde kapitalimporten till Israel upp till 505 miljoner dollar, cirka 1 080 kronor per invånare.⁶

Är Israel intresserat av någon bonderevolution, av några radikala jordreformer? Naturligtvis inte. Zionismen gjorde sig av med de arabiska fellaherna. En jordbruksrevolution – det vill säga återställande av jorden till de som ursprungligen odlade upp den – är det sista Israel skulle önska.

Slutligen – har Israel något intresse av att de arabiska länderna förenas till en stat? Naturligtvis inte.

Israel är ingalunda någon koloni som förtrycks av imperialismen, utan i stället en *colon*, ett citadell av kolonister, en startplatta för imperialismen. Det är en tragedi att sönerna till just det folk som förföljts och massakrerats på ett så bestialiskt sätt, nu själva drivits till en sådan chauvinistisk, militaristisk glöd och blivit imperialismens blinda redskap för undertryckandet av de arabiska massorna. På samma sätt som den rådande samhällsordningen bär skulden till den katastrof som drabbade judarna, måste de nu också ta skulden för att deras katastrof nu utnyttjas för reaktionära, repressiva syften. Zionismen frälser inte judendomen från dess lidanden. Tvärtom utsätter den judarna för nya faror, för faran att bli till en buffert mellan imperialismen och de arabiska massornas kamp för nationell och social frigörelse.

Israel stöder och stöds självklart av imperialismen över hela världen. Det stödde fransmännens krig i Algeriet 1954-61, levererade vapen till den portugisiska regimen i Angola, och gick så långt att det accepterade trevare från Saigonregeringen, som begärde dess hjälp med råd om hur den skulle kontrollera viet-cong. Den 20 mars 1966 meddelade Judiska

⁵ S. Zarhi, "Peace and the Israeli Economy", *New Outlook* (Tel-Aviv februari 1967).

⁶ Ibid.

telegrambyrån (ITA) detaljerna i en specialintervju som ITA-reportern Milton Friedman fått med den sydvietnamesiske ambassadören i Washington Vu Van Thai. Nyheten gavs en framskjuten plats i de israeliska tidningarna; och inte bara i Israel. Ambassadören avslöjade att det pågick förhandlingar om israelisk hjälp till hans land, särskilt beträffande förhandlingar om utsändande av några nahalinspektörer (Nahal är en kombinerad militär/civil enhet som upprättat en serie kolonier längs utsatta delar av Israels gräns). ”Ingen kan vara bättre rustad än israelerna att lära vårt folk hur man upprättar försvarskolonier för att utveckla landet, ena folket och bekämpa infiltration och aggression”, förklarade ambassadör Vu Van Thai. Israel ombads med andra ord inte bara att leverera hjälp, utan också att om ock indirekt delta i Saigons krigsansträngning. Ambassadören gick till och med så långt att han avslöjade att den amerikanske vicepresidenten Humphrey hade diskuterat saken med israeliska diplomater i Bangkok (Israel har diplomatiska förbindelser med Thailand). Detta var en tydlig och klar antydning – om nu en sådan antydning behövdes – om att detta inte var någon ”privat affär” mellan Jerusalem och Saigon.⁷ Man kan inte låta bli att undra vad Moshe Dayan egentligen ägnade sig åt i Sydvietnam då han var där som tidnings-”korrespondent”. Var det för att lära sig hur man använder napalm, eller för att lära amerikanerna och marskalk Ky hur man använder palmach och nahal?

Läxan från 1956

Till zionisternas argument hör påståendet om att Israels motstånd mot den arabiska nationella rörelsen helt enkelt bara är en produkt av arabernas motstånd mot Israel. Men faktiskt är orsakssammanhanget ett annat. Se på den israeliska aggressionen – tillsammans med Storbritannien och Frankrike – mot Egypten år 1956. När Nasser nationaliserade Suezkanalen tycktes egyptierna befinna sig i en försonlig sinnesstämning. Den 6 augusti 1956 framfördes i en radioutsändning på hebreiska från Kairoradion ”varma lyckönskningar till Israel för landets behärskade hållning i Suezfrågan och för att man där vägrat att låta sig utnyttjas som ett redskap för västmakterna i den nuvarande konflikten”. Tjugo dagar senare förklarade president Nassers utrikesminister Ali Sabri helt överraskande i Genève att ”så länge det inte blir något hett krig, kommer Egypten att tillåta israeliska fartyg att använda Suezkanalen, så länge de inte fraktar något krigsmaterial.”⁸

Men Israel, imperialismens ”gendarm”, gjorde sin plikt mot sin husbonde och gick till angrepp mot Egypten.

Kan colons vara revolutionära?

Den judiska befolkningen i Israel är delad i klasser och landet sönderslits av en klasskamp. Men detta betyder inte i och för sig att något mera betydande antal israeliska arbetare skulle vara redo, eller kunna bli redo, att förena sina krafter med de arabiska kämparna mot imperialismen. De vita arbetarna i Sydafrika har strejkat många gånger. Man behöver bara påminna om de vita gruvarbetarnas strejk 1922, som kuvades först sedan Smuts satt in flygvapnet och låtit det bombardera de strejkande. Men de vita arbetarna förenade sig ändå aldrig med de svarta i kampen mot det förtryck de led under! Ju fattigare de vita arbetarna är, dess större är deras hat mot de svarta arbetarna: det är de icke utbildade järnvägsarbetarna som är Vorsters mest fanatiska anhängare och före honom stödde Verwoerd och före honom Malan.

I Algeriet visade den miljon europeiska kolonister som fanns där ungefär samma hållning. Majoriteten av dem var arbetare och hantverkare. Innan FNL gjorde uppror 1954 stödde många av dem det kommunistiska partiet. ”Algers förstäder Bal el Oued och Belcourt var

⁷ *New Outlook* (Tel-Aviv, maj 1966), s. 15-16. 16 AU

⁸ *Le Monde* (28 augusti 1956).

omedelbart efter andra världskriget klart 'röda'; det stora spanska befolkningsinslaget i Alger och Oran hade tveklöst sympatiserat med de spanska republikanerna och bildade kärntruppen bland kommunistpartiets europeiska medlemmar.”⁹ Men allt detta förändrades helt när araberna inledde sitt nationella uppror: ”... ju längre ner man kom på samhällsstegen bland européerna i Algeriet, dess större var rädslan för de muslimska massorna, som stod redo att överta de arbeten som inte krävde någon utbildning och beröva också de fattigaste européerna deras levebröd.”¹⁰

Medan judarna var strykpojkar i Europa är det araberna som är strykpojkar i Mellersta Östern, och israelerna är de privilegierade och förtryckarna, imperialismens allierade.

Flyktingproblemet

När staten Israel upprättades år 1948 flydde eller fördrevs cirka 900 000 araber från de orter där de själva och deras fäder och förfäder hade levat och verkat i över tusen år. Zionisterna påstår att de flydde bara för att araberna följde sina ledare som uppmanade dem att fly. Då förbiser man helt massakerna i Deryasin (i denna by massakrerades samtliga bybor, män, kvinnor och barn – utan undantag – av en extremistisk zionistisk militärorganisation) och det som hände i städerna Ramle och Lydda, där Moshe Dayan tvingade städernas alla invånare att lämna sina hem under vapenhot (och de där vapnen avfyrades också). Och framför allt – hur skall man alls kunna förklara varför den överväldigande majoriteten av araberna här flydde om de inte var rädda för zionisterna? Om, för att ta ett exempel, kardinal Heenan uppmanade alla katoliker att fly från Storbritannien, tror någon då på allvar att katolikerna skulle reagera på en sådan uppmaning? Vilken förkastelsedom uttalar man inte över zionismen, när man påstår att de arabiska massorna flydde sin kos bara därför att de lyssnade till sina ledares uppmaningar!

Kommer Israel att lösa de arabiska flyktingarnas problem? Sedan staten Israel upprättades har antalet judar i landet ökat med 1,5 miljoner. Antalet arabiska flyktingar och deras barn uppgår till 1 1/3 miljon. Kommer verkligen det kapitalistiska Israel att uppoffra stora ekonomiska tillgångar – först och främst den jord som tidigare tillhörde araberna och nu koloniserats av zionisterna – för att ta hand om de arabiska flyktingarna? Den zionistiska kolonisationen 1949-64 kostade sex miljarder dollar i tyska skadestånd, amerikansk-judiska insamlingar etc. Enbart arbetet med att hålla det israeliska näringslivet i gång kostar för närvarande cirka 600 miljoner dollar årligen i bidrag utifrån. Att låta de arabiska flyktingarna återvända skulle därför – även om man räknar med att den judiska befolkningen i Israel stannar på sin nuvarande nivå – tarva något i stil med 200 000 dollar årligen. Finns det någon enda människa som verkligen tror på att den judiska storfinansen i Förenta staterna och Storbritannien skulle vara beredd att satsa alla sina tillgångar för att hjälpa araberna.¹¹ För att skapa en subversiv ”femte kolonn” för den arabiska nationaliströrelsen? Man förstår mycket väl mapais arab-expert Michael Assaf när han skriver: ”Min uppfattning är att med en tjugoprocentig arabisk minoritet... och med vårt land så litet och omgivet av hat, skulle staten Israel inte kunna fortsätta att existera.”¹²

Hur framgångsrik den zionistiska propagandan i väst har varit, framgår bäst av hur frågan om de arabiska flyktingarna har dämpats ner och skjutits i bakgrunden: det var knappast någon

⁹ E. Behr, *The Algerian Problem* (1961), s. 227.

¹⁰ *Ibid.*, s. 214.

¹¹ Den 8 juni 1967 gick en välgörenhetsmiddag av stapeln på Claridge's i London. Lord Rothschild var värd och antalet gäster trettio stycken, och man samlade in sju miljoner pund till Israel, varav en halv miljon till två *kibbutzim*. (*Daily Telegraph* den 8 juni 1967) Föreställ er en sådan insamling för att låta de arabiska flyktingarna återvända till Israel!

¹² ”Solving the Arab Refugee Problem”, *New Outlook* (Tel-Aviv, juli/augusti 1962), s. 21.

som alls märkte att antalet judar som immigrerat till Israel bara var obetydligt större än antalet araber som drivits ut därifrån.

3. Den arabiska nationella rörelsen

Arabstaternas härskare kan, grovt räknat, delas upp i två olika grupper. Den första utgörs av de feodala kungarna och schejkerna – kung Feisal av Saudiarabien, kung Hussein av Jordanien, schejken av Kuwait och de andra härskarna i schejkdömena vid Persiska viken. De är tillsammans med Iran pålitliga allierade till imperialismen. De stater som har socialt och politiskt relativt mer progressiva regimer är Egypten, Syrien, Algeriet och Irak. Naturligtvis finns det inte något slags kinesisk mur som skiljer regimerna i dessa båda statsgrupper åt, men det finns en signifikativ skillnad mellan dem. Den första gruppen kan (liksom Israel) få vapen från Förenta staterna och Storbritannien; den andra får inga vapen därifrån. Det är ingen tillfällighet att arbetarna i Aden – troligen den mest avancerade delen av den arabiska arbetarklassen – inte har några bilder av kung Feisal eller imamen av Jemen på väggen, utan i stället porträtt av Nasser. (Det skulle vara rena klyschan att säga att det naturligtvis skulle ha varit mycket bättre om de i stället hade haft porträtt av Marx, Lenin och Trotskij.)

Och hur inkonsekvent och tveksamt Nasser än må röra på sig, så har han dock genomfört en del åtgärder riktade mot imperialismen och feodalismen. År 1956 nationaliserade han Suezkanalen. I februari 1960 nationaliserades Bank Misr och Egyptiska riksbanken. I juni 1960 nationaliserades tidningarna och busstrafiken i Kairo övertogs av staden. Men det verkligt stora steget togs i juni och juli 1961. Då nationaliserades samtliga banker och försäkringsbolag, och cirka trehundra industri- och handelsföretag övertogs helt eller delvis av staten. Under tiden oktober 1961 -februari 1962 fick sexhundra av Egyptens rikaste familjer, varav en stor procent kopter och judar, sin egendom kvarstadsbelagd av staten. I augusti 1963 följde en ny serie nationaliseringar av en del företag som redan var delvis nationaliserade, några delvis privatägda kvarstadsbelagda bolag och diverse privata bolag. Cirka trehundra koncerner berördes, däribland det holländsk-brittiska Lever Brothers, fjorton delvis nationaliserade rederier och tjugonio transportföretag. I april 1964 kom ett lakoniskt regeringsmeddelande om att Shell-BP:s intressen i Förenade arabrepubliken hade nationaliserats.¹³

Beträffande jordreformen: år 1958 kungjordes en maximigräns för familjeegendomar på 300 *feddan* (1 *feddan* = 0,4 har), och i juli 1961 sänktes denna gräns till 100 *feddan*. Följden blev att medan bönder med mindre än fem *feddan* år 1943 ägde 33,2 procent av all odlad jord, hade deras andel 1964 stigit till 54,7 procent. Men även om jordreformen eliminerade de verkligt stora godsägarna var den absolut inte radikal nog. Fortfarande hade man två miljoner familjer som ägde mindre än en *feddan* vardera, medan många godsägare fortfarande hade kvar hundra *feddan* eller mer (det fanns storgodsägare som hittade kryphål också i denna lag). Och antalet jordlösa bönder har inte minskat utan tvärtom ökat sedan 1952.

Nasserregimen genomförde också andra reformer. Av utrymmesskäl skall jag här bara ta upp en av dem. År 1951-52 balanserade budgeten för den allmänna hälso- och sjukvården i Egypten på 10,1 miljoner egyptiska pund. Budgetåret 1963-64 var den uppe i 31,2 miljoner egyptiska pund, och 1964-65 låg den på 44,3 miljoner. År 1951 hade landet 5200 läkare, en på fyratusen invånare. År 1964 hade man trettontusen, en på tvåtusent invånare. År 1962 fanns det över 57 000 bäddar i sjukhus, sjukstugor etc. i landet, vilket innebar en på 482 invånare, jämfört med en på sex hundra år 1952.¹⁴ Undervisningsministeriets budget har stigit från

¹³ P. Mansfield, *Nasser's Egypt*, s. 137-40.

¹⁴ *Ibid.*, s. 111.

1600000 egyptiska pund år 1920 till 40,2 miljoner egyptiska pund år 1951 och 96,5 miljoner år 1964.¹⁵

Den syriska Ba'athregimen har drivit en radikalare jordreformspolitik än Nasser. Men varken Nassers regim eller Ba'athregimen kan någonsin bli revolutionär, kan någonsin växa ifrån sin egen medelklassbas av arméofficerare, statstjänstemän och lärare, söner till köpmän och framgångsrika hantverkare, välbärgade bönder och smågodsägare. Detta skikt av det arabiska samhället står mellan feodalherrarna och högborgerligheten å ena sidan och arbetarna och bönderna å den andra. Faktiskt står denna lägre medelklass precis lika långt från de sistnämnda som från de förstnämnda. År 1958 beräknades fördelningen på olika klasser av den egyptiska statsbefolkningen såsom följer:¹⁶

	<i>Procent av befolkningen</i>	<i>Genomsnittlig årsinkomst per capita (eg. pund)</i>
Bourgeoisie och aristokrati	3	845,8
Medelklassens lägre skikt		
a. Tjänstemän i mellanställningar, akademiska yrken	8	133,5
b. Hantverkare (med egna anställda)	9	122,7
c. Lägre tjänstemän	14	105,6
Proletariatet		
a. Industri- och transportarbetare	10	60,8
b. Anställda i hantverket	5	40,0
Trasproletariat		
a. Oskolad arbetskraft med fast anställning	2	26,8
b. Tjänstefolk	12	21,4
c. Permanent arbetslösa	37	—

Klyftan mellan medelklassen – nasserismens bas i samhället – och arbetarna och bönderna är lika bred som den mellan medelklassen och högborgerligheten och storgodsägarna. Det är denna tvetydiga ställning som ger ”den arabiska socialismen” dess speciella karaktär.

Nasser och Ba'athpartiet accepterar kritik mot feodalismen, imperialismen och monopolkapitalismen. De förkastar den borgerliga parlamentariska demokratin som lögn och bedrägeri. De godtar behovet av radikala förändringar, om man skall kunna bryta storgodsägarnas och storkapitalets makt. De pläderar för att nyckelpositionerna i näringslivet skall överföras i statlig ägo och satsar helhjärtat på planekonomi. Men de skiljer sig från den äkta socialismen i två viktiga avseenden: Nasser och Ba'ath förkastar arbetarklassen som medverkande part och förkastar internationalismen.

Eftersom Nasser i praktiken förkastar arbetarklassens medverkan, har hans nationaliseringar och planhushållning inte mycket med socialism att göra.

Medelklassens inställning till den statliga företagsamheten och planeringen är synnerligen ambivalent. Eftersom den själv ingår som en del i den statliga byråkratin är den intresserad av ett snabbt framåtskridande på denna front. Men i sin egenskap av söner, bröder och kusiner till småkapitalister, är medelklassens män endast alltför villiga att låta den privata sektorn sköta sig på den statliga sektorns bekostnad. Resultatet har blivit att det egyptiska näringslivet

¹⁵ Ibid., s. 120.

¹⁶ Källor: *Tiers Monde* (juli-september 1960); A. Abdel Malek, *Egypte – société militaire* (Paris (1962)); C. Issawi, *Egypt in Revolution* (1963).

drabbats både av den byråkratiska tröghet som utmärker statskapitalismen och privatkapitalismens spekulationsinriktade sätt att arbeta. För att ge bara ett exempel på den statliga miss-hushållningen: ett företag som enligt de uppgjorda planerna skulle kräva investeringar på två miljoner egyptiska pund visade sig, när uppbyggnaden var klar, ha kostat 32 miljoner egyptiska pund.¹⁷

Nasserismens bas i samhället har hindrat Nasser att göra sig av med den gamla byråkratin från Farouks tid. Ovanpå denna byråkrati har en ny, svällande sådan gjort sig bred. Officerarna har vidgat sin maktställning till att omfatta allt fler och fler områden inom landets ekonomiska, sociala och politiska liv. Under åren 1952-64 har cirka femtonhundra officerare placerats på olika ledande poster utanför krigsmakten.¹⁸

Eftersom nasserismen sålunda saknar ordentliga rötter hos folket är den mycket bräcklig, mycket känslig för fraktionsbildningar (vilket åstadkom Förenade arabrepublikens sönderfall – med Syriens utträde ur republiken – 1961, de bittra konflikterna med Kassims Irak osv.). Nasserismens sociala fäste har lett till att den vacklat mellan republikanism och oanständig flirt med ”vår arabiske broder” kung Hussein av Jordanien eller kung Feisal av Saudiarabien. Nasserismen vacklar också mellan angrepp på ”Muhammedanska brödraskapet”, så hårda att man rentav avrättat några av brödraskapets ledare, och muslimsk trosglöd.

Till de viktigaste lärdomar man kan dra av Ben Bellas fall i Algeriet och Kassems i Irak (och samma sak gäller också för Nkrumah i Ghana och Sukarno i Indonesien) hör att sådana bonapartistiska regimer i efterblivna länder, som försöker gå balansgång mellan arbetarklassen och bönderna å ena sidan och imperialismen å den andra, och mellan de olika stormakterna (den ”positiva neutralismens” politik) alltid är ytterst instabila. För en verkligt framgångsrik revolutionär kamp mot imperialismen är nasserismen redan vägd och befunnen för lätt: den står alltför långt bort från massorna och dess möjligheter att ta saken i egna händer. För att den kampen skall kunna genomföras krävs att den nationella revolutionen är nära sammanflätad med en social revolution, där arbetarna övertar oljefälten, fabriker, järnvägarna etc. och bönderna genomför en genomgripande jordreform.

4. De ”kommunistiska” partierna

De så kallade kommunistiska partierna har spelat en synnerligen ynkelig roll i Mellersta Östern. De arabiska kommunistpartierna har gjort fullständig bankrutt. I stället för att hålla sig oberoende av Nassers, Ba’athpartiets och Kassems regimer, kapitulerade de fullständigt för dem. Helt enligt Moskvas riktlinjer accepterade de kommunistiska partierna här idén om en fredlig övergång till socialismen i den tredje världen och förkastade den marxistisk-leninistiska analysen med dess klara anvisningar om behovet av att krossa det borgerliga statsmaskineriet. De kommunistiska partierna följde i stället den ”nationella enighets”-linjen, den linje som innebar att man särskilde den nationella kampen mot imperialismen från kampen för social frigörelse.

Den klart främste kommunistiske ledaren i Mellersta Östern har i decennier varit det syriska partiets generalsekreterare Khaled Bakdash. Denne förklarade redan 1944 i ett mycket viktigt principuttalande om de arabiska kommunisternas allmänna politik; ”Uppenbart är att den nationella befrielsens problem är ett problem för nationen i dess helhet, och därför går det också att utan minsta debatt få hela nationen att samla sig kring detta stora slagord, för att förverkliga en fullständig nationell enighet. Den nationella befrielsen ligger i de inhemska jordägarnas intresse;

¹⁷ *Rus el Yussuf* (6 juli 1964).

¹⁸ A- Abdel Malek, ”Nasserism and Socialism”, *The Socialist Register* (1964), s. 45

den ligger i både små- och storköpmännens intresse.”¹⁹ Han förklarade också: ”...vi uppskattar och hyllar den fosterlandsälskande kapitalisten som troget arbetar för fosterlandets befrielse precis lika mycket som vi uppskattar och hyllar den fosterländske arbetaren som troget arbetar för fosterlandets befrielse.”²⁰ Och utan minsta skamkänsla förklarade han också: ”Läser man vårt ‘Nationalprogram’, det program som antogs vid kongressen med de syriska och libanesiska kommunistpartierna (31/12-43-1/1 -44), finner man att det inte nämner något om socialism. Det rymmer inte ett enda uttryck, inte ett enda krav som är socialistiskt färgat. . . . Det är uppenbart att man inte kan ställa ett land som suckar under imperialismens ok och är svårt efterblivet både ekonomiskt, agrikulturellt och industriellt, inför frågan om att bygga upp ett socialistiskt samhälle. Vad det först och främst gäller är att befria fosterlandet från de medeltida relikter som fortfarande lever kvar i dess ekonomiska och kulturella liv.”²¹

Helt i enlighet med denna handlingslinje har kommunistiska partiet i Syrien och Libanon för länge sedan gjort sig av med den röda fanan som partiets flagga och *Internationalen* som dess högtidssång. Det syriska partiets fana är nu den syriska nationalflaggan, dess sång är den syriska nationalsången; och det libanesiska partiet har valt Libanons nationalflagga och nationalsång. Och för att göra sig värdiga rätten att få sitta vid samma bord som de fosterländska kapitalisterna och godsägarna har kommunisterna här bytt tilltalsord från ”kamrat” till ”herr”. Och Bakdash gör förvisso sitt bästa för att lugna de där herrarna:

Vi försäkrar härmed godsägarna att vi varken nu eller senare i parlamentet kräver eller kommer att kräva konfiskering av deras gods och jordegendomar, utan att vi tvärtom ämnar hjälpa och stödja dem genom att kräva genomförandet av bevattningsföretag i stor skala och lättnader i importen av gödningsmedel och moderna lantbruksmaskiner. . . . Allt vi begär i utbyte mot detta är att man visar medlidande mot fellahen, att man räddar honom ur hans fattigdom och analfabetism och att kunskaper och sjukvård sprids över byarna. . . . Detta är våra ekonomiska eller, om man nu kan uttrycka det så, våra sociala krav. De är demokratiska och mycket blygsamma. . . . Det enda vi begär... är införandet av vissa demokratiska reformer som alla talar om och vars nödvändighet alla parter är ense om. Vi varken kräver eller kommer att kräva, och har inte heller infört i vårt program, att man skall konfiskera inhemskt kapital eller inhemska fabriker. Vi lovar det inhemska kapitalet och den inhemske fabriksägaren att vi inte kommer att se med avund eller hat på hans fabrik, utan att vi tvärtom önskar och hoppas att den måtte blomstra och gå framåt. Allt vi begär är att man lindrar arbetarens lott och genomför en demokratisk arbetslagstiftning som kan reglera förhållandena mellan arbetsgivare och arbetstagare på en grundval av rättvisa och nationell solidaritet.²²

Vad arbetarnas klasskamp angår är vi alltså mycket hovsamma, mycket försonliga, redo att av hela vårt hjärta försvara kapitalet, den arabiska bourgeoisie! Då kan väl ni också vara hovsamma och försonliga! Det är den argumenteringen som upprepas gång på gång i den stalinistiska propagandan.

Det är den partilinjen som har fått det syriska kommunistpartiet att krypa för Ba’athpartiet i Syrien. Den drev de irakiska kommunistledarna att ge general Kassem sitt oreserverade stöd ända tills han år 1959 undertryckte partiet, varefter hans efterträdare, general Aret, så småningom massakrerade många av partiets medlemmar och fängslade och torterade en mängd andra. Samma opportunistiska politik drev in de egyptiska kommunisterna i en tid av splittring och vacklan, som slutade med att det viktigaste av de kommunistiska splitterpartierna upplöste sig självt och gick in i Nassers ”socialistiska union”.

¹⁹ *The Communist Party in the Struggle for Independence and National Sovereignty* (Beirut 1944), s. 74 (på arabiska).

²⁰ *Ibid.*, s. 75.

²¹ *Ibid.* s. 73.

²² *Ibid.*, s. 23.

5. Sexdagarskriget

Kriget mellan Israel och dess arabiska grannar kom efter en mycket signifikativ serie händelser. Kampen mot imperialismen i Aden hade skärpts allt mera. Denna kamp, och den revolutionära kampen mot imamen av Jemen, framstod som ett hot mot kung Feisal i grannstaten Saudiarabien, ett av världens rikaste oljeländer och liksom oljefurstendömena vid Persiska viken behärskat av Förenta staterna. Som ytterligare olja på elden kom så en tvist mellan Syrien och Iraq Petroleum Company. Sedan Syrien först nationaliserat samtliga oljefält inom landets gränser (december 1964), drabbades IPC mot slutet av år 1966 av ännu ett hårt slag. Damaskus begärde (och fick) 5 shilling och 10 pence per ton i stället för de tidigare 4/- per ton för de trettio miljoner ton olja som årligen rann fram genom landets oljeledningar. Därtill krävde Syrien en höjning av lastningsskatten från 1/1 till två shilling per ton. IPC ville emellertid bara gå med på 1/7. Det verkade som om man snart skulle nå en överenskommelse. Syrien förfäktade emellertid också att utbetalningarna enligt den tidigare överenskommelsen av 1955 hade beräknats fel och att landet därigenom hade gått miste om 110 miljoner syriska pund. Under förhandlingarna reducerade de syriska myndigheterna sina krav till 40 miljoner syriska pund för åren 1956-65. IPC gick emellertid av allt att döma med på att ändra beräkningsgrunderna i framtiden, men vägrade behållit att alls diskutera en utbetalning av de förfallna beloppen. Följden blev att syriska regeringen stoppade oljetransporterna genom landet. Sedan dess har man visserligen nått fram till en kompromiss mellan syriska regeringen och IPC, men hotet mot oljebolagen kvarstår fortfarande.

Förenta staterna och Storbritannien svarade med att vräka in fantastiska mängder av vapen i Saudiarabien. Man bildade en islamsk liga bestående av Iran, Saudiarabien, Kuwait och Jordanien, och den 15 maj förklarade Israels premiärminister att om inte raiderna mot Israel upphörde skulle den israeliska armén marschera mot Damaskus.

Sedan följde det ena steget obevekligt på det andra i denna fruktansvärda tragedi. Den egyptiska armén koncentrerades till Sinai, och man utropade ett *jihad* (heligt krig) för alla arabstater – både republikerna och monarkierna. Resten är historia. En sak står emellertid klar: Israel hotades aldrig (vad den arabiska, zionistiska och imperialistiska propagandan än må påstå) av fullständig förintelse. Förenta staterna och Storbritannien skulle med absolut säkerhet ha ingripit om den egyptiska armén trängt bara några kilometer in på israeliskt territorium. Det är inte utan att man blir påmind om skräckhistorierna om hur Mau-Mau skulle mörda alla vita i Kenya. När sedan den verkliga balansräkningen gjordes upp, stod man inför några dussin dödade vita mot tusen sinom tusen massakrerade afrikaner. Den brittiska kapitalistpressen påstod den gången att Mau-Mau hotade med "folkmord"; de vita kolonisterna och militären däremot sökte bara bevara freden och skydda "status quo".

Vem var det som tjänade på Israels seger? Först och främst den västerländska imperialismen. När kriget bröt ut skrev Christian Pineau, som varit fransk utrikesminister under Suezkriget 1956, i en artikel med rubriken "Från Suez till Akaba": "... det som nu händer kan i stor utsträckning ses som ett rättfärdigande av de brittiska och franska försöken för elva år sedan att sätta stopp för Nassers maktutövning."²³ En ledare i *Daily Telegraph* vid samma tid, som bar rubriken "Kriget i Mellersta Östern", satte verkligen ordentliga prickar över i-na: "Storbritannien har förvisso åtskilliga gäss oplockade med Nasser: Tiransundet, Jemen, hans subversiva kampanjer mot de arabiska regeringar som är vänskapligt inställda till västmakterna och i sådana regioner där Storbritannien har intressen och ansvar. ... En egyptisk seger... skulle innebära ett absolut oantagligt nederlag för väst i Mellersta Östern och skulle betyda slutet för alla de arabiska regeringar som är vänligt inställda till väst."

²³ *Daily Telegraph* (6 juni 1967).

Den 9 juni klargjorde *Daily Telegraph* i en ledare som bar rubriken ”Israels triumf” tydligt och klart hur och varför väst tjänade på arabernas nederlag: ”Som en följd av Israels häpnadsväckande seger, har hela maktbalansen i Mellersta Östern på ett avgörande sätt förändrats. ... På det hela taget har väst all orsak att vara Israel ytterst tacksamt. ... President Nasser har länge framstått som en fara både för väst och för världsfreden. Det gör han kanske inte så länge till.”

Den 10 juni uttryckte *The Economist* samma slutsats i följande ordalag: ”Det är inte bara Israels egna kastanjer de har krafted ur elden, utan också Förenta staternas och Storbritanniens.”

Den 11 juni höjde sig Peregrine Worsthorne till verkligt poetiska höjder i en politisk och historisk generalisering i en artikel i *Sunday Telegraph* som bar titeln ”De civiliserades triumf”:

”Under veckan visade sig ett litet västerländskt samhälle, omgivet av en rent numerärt oerhört överlägsen grupp underutvecklade folk, i stånd att påtvinga dagens araber sin vilja nästan lika lätt och utan ansträngning som de första vita kolonisterna påtvingade de afro-asiatiska infödingarna sin vilja under imperialismens glansdagar.”

Sam White rapporterade från Paris i en artikel i *Evening Standard* för den 9 juni: ”Den traditionellt antisemitiska franska yttersta högern blev i en handvändning passionerat zionistisk. Veteraner från ’Låt Algeriet förbli franskt’-kampanjerna paraderade på boulevarderna och mässade ’Israel skall segra’ lika rytmiskt som de en gång skanderade ’*Algerie Française*’.”

Och City reagerade helt i samklang härmed: detta hade stärkt pundet för lång tid framåt. Som *The Economist* för den 10 juni så fint uttryckte det: ”Den israeliska framryckningens strålande snabbhet räddade pundet.”

6. Vägen framåt

De enda som har rätt att strängt kritisera de koloniala folkens ledare, politik och taktik är de som verkligen helhjärtat stöder dem i deras frihetskamp mot imperialismen. Men dessa kritiker har helt rätt när de strängt kritiserar den arabiska nationalistiska rörelsen i den form den har fått under Nassers ledning.

Varje befrielsekamp mot imperialismen har sin verkliga styrka i de massor av arbetare och bönder den mobiliserar, å ena sidan genom deras självverksamhet och å den andra genom deras förmåga att korrekt välja ut den svagaste länken i den imperialistiska kedjan. Följaktligen har FNL i Vietnam fullständigt rätt när den förlitar sig på massguerillan och de reguljära förbanden och i första hand stör och irriterar den amerikanska armén och dess medlöpare – marskalk Kys armé ute på landsbygden – i avvaktan på en regelrätt strid kring städerna, framför allt Saigon.

Den arabiska frigörelsekampen mot imperialismen har sin potentiella styrka i den stora massan av arbetare och bönder. Målen för dess attacker borde vara oljefälten, oljeledningarna och raffinaderierna. Bönderna borde själva genomföra revolutionära jordreformer och på så sätt skapa grundvalarna för ett guerillakrig. Nassers militära konfrontation med Israel är raka motsatsen till FNL:s politik och taktik. Det moderna och privilegierade Israel är en ännu starkare bastion för imperialismen än Saigon. Därtill kan en antiisraelisk kampanj endast alltför lätt degenerera till ett jihad, där de allra reaktionäraste regimerna kan rädda sig genom att kanalisera in kampen i rasfåror.

Varken Nasser i Egypten eller Ba’athpartiet i Syrien, som båda bygger sin maktställning på den lägre medelklassen, har någon som helst möjlighet att följa samma politik som FNL i

Vietnam, för att inte tala om de kampmetoder de ryska bolsjevikerna använde. Följaktligen kan inga nasseriter någonsin leda några guerillastrider eller några arbetarangrepp mot oljefälten; följaktligen måste de sistnämnda förlita sig på stridsvagnar och flygfält, där FNL förlitar sig på kanoner och granatkastare. Politiker som Kosygin, dessa ledare för ytterst byråkratiserade samhällen, står knappast som den bästa sortens vänner och hjälpare för en massbefrielse i ett kolonialt land. De stridsvagnar, flygplan, robotar och tekniker de levererade till Nasser blev ingen som helst hjälp för den arabiska nationaliströrelsen, utan tvärtom ett hinder, som hjälpte den nasseritiska militärkassen att leda in rörelsen på alldeles fel väg.

De arabiska arbetare och bönder som varit förtryckta så länge, behöver en politik som är revolutionär på både det sociala och det nationella planet. Nationell frigörelse och social frigörelse kan inte skiljas från varandra. Den teori om att de ju skulle kunna skiljas åt i olika stadier, som förs till torgs av Nasser, Khaled Bakdash och andra av samma skrot och korn, är alltigenom reaktionär och utopisk. Först när arbetarna ockuperar nyckelindustrierna och bönderna själva övertar jorden, kan man börja genomföra en verkligt segerrik strid mot imperialismen och dess medlöpare, hur långvarig och blodig och växlingsrik en sådan strid än må komma att bli.

Den enda möjliga lösningen på Mellersta Österns problem och behov representeras av en arbetar- och bonderevolution för att upprätta en socialistisk republik, med fullständiga medborgerliga rättigheter för judar, kurder och alla andra nationella minoriteter.